

פיזרה", צועק שבתאי קלמנוביץ' (56) אל תוך האינטרקום, "בואי הנה מיד". פיזרה זה כוס ברוסית, אין דרך עדינה לתרגם את זה. והן באות. אין להן ברירה. בין אם זו קאטיה או דאשה, מנהלות הלשכה שלו במוסקבה, או יאנה הקלדנית, שעוד לא התרגלה, ועדיין חוזרת מדי פעם למשרדה כשהיא ממררת בבכי, בשקט. חרישיות וצייתניות הן סופגות את העלבונות שלו, מחייכות במבוכה כשהוא מזרז אותן למצוץ לעיתונאי האורח מישראל, צובט באחוריהן, שולח יד לחזה. "בטח בארץ היו מכניסים אותי לכלא על הטרדה מינית", הוא שואג מצחוק כשאני מעיר לו על כך, ומזדרז לתרגם לפקידות. ששוב מחייכות במבוכה.

מאז השתחרר מהכלא הישראלי מקפיד שבתאי קלמנוביץ' להתהלך בין כאלה שמבינים את ההומור שלו, לבין אלו שהוא פשוט משלם להם. "ואני משלם טוב", הוא מתפאר. "אם מנהלת הלשכה שלי דאשה, שהיא אם חד-הורית, תגיע לעבודה ותחשוב שהילד שלה רעב, היא לא שווה לי שום דבר בעבודה. המשכורת שהן מקבלות כאן היא הרבה יותר מעל הממוצע במשק". גם חברים ואהבה הוא קונה בכסף. בשתי ארוחות הערב שאכלנו ביחד, קלמנוביץ' התעקש לבחור את המנות עבור כל הסועדים, החל באפריטיף וכלה בקינוח. אחר כך גם עמד על כך שהארוחה תמומן כולה מכיסו. הוא שלף סטיפה של עשרת אלפים דולר, חצה אותה לשניים, שילם על כולם ולא שכח להשאיר טיפ מפואר.

וכשזו הכנסת האורחים וזו האווירה, קשה למצוא מי שתעמיד אותו במקומו. בשיחות הטלפון ממשרדו, שאת כולן הוא מנהל דרך הרמקול, הוא מבטיח לכל המשוהות איתו, שברגע שיפגוש אותן הוא ינשק אותן במקום שמעולם לא נשקו. ואכן, כשטטיאנה מקיבה, צלמת כדורסל תזויתית מסוכנות אאף-פה, נכנסת לסלון הדירה של קלמנוביץ', הוא מנתר מהספה, כורע על ברקיו, מצמיד את פניו ל"פיזרה" שלה ומנשק. תוך כדי המעשה הוא צוהל ושואג, מתבונן לצדדים כמו ילד שמבקש אישור מהוריו על מעשה טוב במיוחד. "וולגריז" הוא מיתמם אחר כך, "אני נחשב לוולגרי רק בעיני מי שלא מבין בדיחות. וולגרי זה אדם שמשתמש במילים לא יפות בזמן הלא נכון. אני ממש לא וולגרי. חלק מהתוקפנות שלי או הבריונות הגסות שאני יכול לספר מדי פעם, זה ניסיון שלי להשתלב ולתפוס מהר מצב דומיננטי".

קשה לכעוס על שבתאי קלמנוביץ', והוא הראשון שידוע לנצל את זה. האיש שהורשע בריגול לטובת ברית המועצות, ישב בכלא הישראלי יותר מחמש שנים, זכה לשחרור מוקדם בשל מצב בריאותו, חזר לרוסיה, חזר לאיתנו, חזר לכותרות, חזר לעשות כסף, ולאחרונה החל בגישושים לחזור לארץ. את הקאמבק הוא בחר לעשות בדלת האחורית, דרך ענף ספורט נידח יחסית – כדורסל נשים. והנה הוא כבר משקיע באליצור רמלה, אלופת המדינה, סומך על הזיכרון הקצר

חלק מהתוקפנות שלי זה ניסיון שלי להשתלב, עם אשתו הנוכחית, אניה צילום: רויטרס

עובדות לשכתו מחייכות במבוכה כשהוא מזרז אותן למצוץ לעיתונאי האורח מישראל, צובט באחוריהן, שולח יד לחזה. "בטח בארץ היו מכניסים אותי לכלא על הטרדה מינית", הוא שואג מצחוק כשאני מעיר לו על כך, ומזדרז לתרגם לפקידות. ששוב מחייכות במבוכה

השאלות הקשות הוא הורף. יש דברים שג'נטלמן לא מדבר עליהם, וקלמנוביץ' משוכנע שהוא ג'נטלמן. את שאר חלקי הפאול, אם כן, ננסה לצרף לבד.

הרולס-רויס של צ'אצ'סקו

קלמנוביץ' נולד בשנת '47 בקובנו שבליטא למשפחה יהודית בורגנית. אמו מינה, שנפטרה לפני שנה, עבדה כמנהלת החשבונות של מפעל הבשר המקומי. אביו חנוך, שחי היום בפתחתקווה, היה סמנכ"ל במפעל למוצרי גומי. הוריו, שהתחנכו על ערכי הציונות של תנועת בית"ר, נלחמו במשך 12 שנה כדי לקבל היתר יציאה לישראל. בשנת '71 עלתה המשפחה ארצה ושוכנה במרכז קליטה. לפי פרסומים זרים, בתמורה לקבלת היתר העלייה לישראל, גויס שבתאי בן ה-24 לקג"ב, ונותר שנים כסוכן רדום.

במהלך לימודיו באוניברסיטה העברית התרשם ממנו בני מהרש"ק, הפוליטרוק המיתולוגי מהפלמ"ח, והציע לו לפעול לקידום העלייה מברית המועצות בשליחות ממשלת גולדה מאיר. קלמנוביץ' מוצף עד היום נוסטלגיה כשהוא נזכר בתקופה ההיא. "התקופה שהכי חסרה לי היום היא התקופה שעברתי עם בני", הוא מספר. "באותה התקופה התחלנו להתעסק בשחרור אסירים פוליטיים כמו שרנסקי, ועוד כמה כאלה שלא מדברים עליהם. או הייתי רווק צעיר חדור בהמון אידאולוגיה, כסף לא היה לי חשוב אז".

והיום?

"כסף אף פעם לא היה חשוב לי".

לא ברור איך, אבל העולה החדש והתמים הצליח להתברג מהר מאוד בצמרת הפוליטית והעסקית של המדינה. הוא היה פעיל במפלגת העבודה ועבד בלשכת העיתונות הממשלתית. לאחר מכן עבד אצל יגאל הורוביץ כיועץ פרלמנטרי בכנסת. לימים נכתב כי הורוביץ היה הראשון שחשד שקלמנוביץ' אוסף מידע ומעביר אותו הלאה. השב"כ, על כל פנים, לא התייחס ברצינות לחשד.

מהורוביץ דילג קלמנוביץ' למשרה בחברת הבנייה של שמואל פלאטו-שרון, שעמלה אז על הקמת דיונגוף סנטר. פלאטו-שרון, ארכיטקט בינלאומי בזכות עצמו, הרבה לדבר בזכותו של קלמנוביץ' גם לאחר חשיפת פרשת הריגול. הוא הגדיר את קלמנוביץ' כ"בחור שאפתן מאוד, יודע להידחק לכל מקום, בעל קסם אישי רב ויכולת

קלמנוביץ', כמו פטרונו הראשון בישראל, שמואל פלאטו-שרון, שייד לזן השני. כשנשפט בחשד לריגול, ב-1988, מכריו היו המומים. "מעולם לא האמנתי שאנשים מסוגו יכולים להיות משהו רציני, כמו למשל מרגל סובייטי", כתב ד"ר יולי נודלמן ב"העולם הזה". "כאחת שרואה המון סרטי ריגול", אמרה ל"לאשה" היחצנית מירי זכרונ, "בעיניי, שבתאי הוא איש מוחצן, הכל חוץ ממרגל".

המשחק המתעתע הזה נמשך למעשה עד היום. וכך, למרות הפרופיל התקשורתי הגבוה של קלמנוביץ', למרות מאות קטעי העיתונות ועשרות הראיונות שנתן לפני עזיבתו את הארץ ב-1993, מדהים לגלות שלא הרבה ידוע עליו בוודאות: מתי גויס לקג"ב? איך עשה את הנוג? מה היה טיב קשריו האפולוליים באפריקה? איך תרם לניסיונות לחלץ את רון ארד? מה הייתה קרבתו האמיתית לפוליטיקאים בישראל? מה גילה לקג"ב? כיצד זכה בשחרור מוקדם? האם אכן היה חולה? איך הצליח לשוב ולעשות הון ברוסיה? כמה הוא שווה היום? ולמי?

קלמנוביץ' הסכים להיפגש ולהתראיין לצורך כתבה זו, אחרי שנים של שקט יחסי. עכשיו הוא מדבר המון, ובחופשיות, אבל את

צילומים: מיכאל קרמר

לא בקשר. עם אשתו הראשונה

של הציבור בישראל, על הערכוב בין עיקר וטפל, על ההתבטלות בפני הכסף הגדול, בפני הוויריות.

לא במקרה, הסקנדל היחיד שהסעיר כאן את העיתונות התעורר בגלל שקלמנוביץ' התעקש לנסות את ההומור הסקסיסטי שלו על אורנה אוסטפלד, מאמנת קבוצת הכדורסל של רמת-השרון ופמיניסטית לוחמת. זה קרה כשנבחרת הנשים של ישראל בכדורסל הוזמנה על ידי קלמנוביץ' לארוחת ערב במלון במוסקבה. קלמנוביץ', בעידון אופייני, העיר שיש הרבה זונות עכשיו למטה בלובי. משה ויינקרנץ, מאמן הנבחרת הישראלית וסחבק בזכות עצמו, ענה "את הזונות שלי הבאתי מישראל". הכדורסלניות, כמו הפקידות המתורגלות במשרדו של קלמנוביץ', צחקו. רק אוסטפלד נזכרה למחות על התקרית הזו, כשהתמודדה מול ויינקרנץ על תפקיד המאמן הלאומי. מאז כולם מזועזעים כאן מהפה הגדול של קלמנוביץ' הרבה יותר מאשר מעברו הלא רחוק כמרגל, ומידירותו המופלאה עם ראשי מאפיה רוסים, נוכלים בינלאומיים ורודנים אפריקאים.

יש אנשים שבחורים להסתתר בצל, בונים חומות של חשאיית סביב עצמם. ויש כאלה שלהפך. מסתתרים דווקא באור הזרקורים.

לא מכרה את הילדה. עם אשתו השנייה

היו זמנים,
קלמנוביץ' עם שרון
צילום: שאול גולן

כשהרווחתי את הכסף הגדול הראשוני שלי, התחלתי להשתגע. בתי הקטנה שרואה את כל המיליונים סביבה מינקות, שמגיל שלוש קוראים לה בתואר אצולה פון – אלו דברים רגילים לחלוטין עבורה והיא לא תשתגע מזה. אני, בשנות השמונים, השתגעתי מזה

(המשך מעמוד קודם)

לשחק כל תפקיד". כשפלאטורשרון החליט לרוץ לכנסת, הוא החליט שקלמנוביץ' יגייס עבורו את הקול הרוסי.

במסגרת הקמפיין עסק פלאטורשרון בפדיון שבויים יהודים מחו"ל. קלמנוביץ', שידע ליטאית, פולנית, יידיש, גרמנית ורוסית, נשלח מטעמו למשימות ופגישות שעניינן היה שחרור יהודים במדינות שונות. במסגרת המשימה יצר קשרים בינלאומיים רבים ששירתו אותו שנים רבות לאחר מכן. אחד הקשרים המשמעותיים היה עם הרב רונלד גרינוולד מארצות הברית, מי שיפתח בפניו כמה שנים מאוחר יותר את ההזדמנות העסקית הבינלאומית הראשונה באפריקה.

"כשפגשתי לראשונה את קלמנוביץ' היינו במשימה לשחרר את אסיר הציון אנטולי שרגסקי", מספר הרב גרינוולד בשיחת טלפון מניו-יורק. "נסענו באותה תקופה לדרום-אפריקה ולעולם כולו כדי לאפשר את קיום העסקאות. למעשה, נסענו אז גם לסידרה-לאון כדי לבחון נתיבים נוספים לשחרור שבויים אחרים. כשבני למד בישיבה בישראל, שבתאי היה מבקר אותו ומביא לו שוקולד בשבתות".

קלמנוביץ' הצליח באותה תקופה לקשור קשרים עם פוליטיקאים רבים ולהתחבב בין היתר על גולדה מאיר, יגאל אלון ופנחס ספיר. בסיפוריו הוא מדבר בהערצה גם על אבא אבן. לאחר נישואיו הראשונים לטניה, רופאה גינקולוגית, החליט לעזוב את הפוליטיקה ולנסות את מזלו במגזר הפרטי. הוא נכנס לעסקי האמרגנות לצידו של יהודה טלית. יחד הם הביאו לארץ כוכבים בינלאומיים כמו סטרסקי והאץ'. ההצלחות האלה אולי הביאו כותרות בעיתונים, אבל לא כסף. היכרות אחת, משמעותית מאוד, צמחה מההיכרות של קלמנוביץ' בשולית הווהר הישראלית. דרך היחצנית מירי זכרוני הכיר את בעלה, עו"ד אמנון זכרוני, שילוה את קלמנוביץ' בעסקיו והסתכסכותו מאז ועד היום. זכרוני הוא אחד מעורכי הדין הבוודיים בישראל שמתמחים בייצוג מרגלים.

היכרות אחרת סללה את דרכו של קלמנוביץ' אל הכסף. בשנת '79 הכיר לו הרב גרינוולד את לוקאס מניאנה מנגופה, נשיא בופוטוצואנה. בופוטוצואנה היתה מדינת חסות של שחורים, שהקימה דרום-אפריקה בתקופת האפרטהייד כדי להקל מעט את הלחץ הבינלאומי עליה ולמנוע משחורים את זכות הבחירה בדרום-אפריקה "הלבנה". המדינה הזו מעולם לא הוכרה רשמית על ידי מדינות העולם האחרות, ונמחקה עם סיום השלטון הגזעני בדרום-אפריקה. זה לא מנע בשעתו משורה של אנשים לעשות איתה עסקים. הרב גרינוולד, למשל, היה הנספח המרכזי של בופוטוצואנה בניו-יורק, וסידר לקלמנוביץ' את תפקיד הנספח המסחרי שלה בישראל. "כשבנתי את מנגופה, שכדאי לו לקשר את מדינתו לישראל", משחזר גרינוולד. "אמרתי לו שיששראל היא מדינה חדשה יחסית, וכדאי לו לקחת דוגמה ממנה. סיפרתי למנגופה שיש לי חבר ישראלי ששמו שבתאי קלמנוביץ', ואז הכל התחיל".

באותם ימים דרום-אפריקה ומדינות החסות שלה היו מוקצות

הוא התעשר. הוא זכה במכרזים, בפרויקטים ענקיים. עשרת אלפים יחידות דיור, כפול עשרת אלפים דולר זה מאה מיליון דולר. ב'85 זה היה המון כסף. מזה, שלושים אחוז זה רווח שלו".

יש גם גרסה אחרת, חשדנית יותר, שלפיה המכרזים הממשלתיים הגדולים שקלמנוביץ' זכה בהם היו רק כסות לדבר האמיתי. "אני משוכנע שגורוביץ' לא הבין שום דבר ממה שקורה סביבו", אומר מקור ביטחוני ששהה באותה תקופה באפריקה. "הוא היה שם על תקן של דקורציה. רוב הנוכלים הגדולים שמגיעים לאפריקה ומבטיחים גדולות ונצורות תמיד מתהדרים בשמות גדולים מסביבם. האנשים האלה באים לקנות יהלומים בכמויות גדולות ומתבקשים לתרום למדינה במקביל. הם עושים בדרך כלל את הדבר הראוותני והזול ביותר מבחינתם. את ההתעשרות הגדולה הוא לא עשה מבניית יחידות הדיור".

עו"ד זכרוני מתעקש עד היום שלא היה כאן כל סיפור כיסוי ושקלמנוביץ' לא הגיע לאפריקה עם הון ממקור בלתי ידוע, אבל אפילו הוא לא משוכנע שהארכיטקט גורוביץ' הבין את המצב לאשורו: "הם באמת בנו שם את עשרת אלפים יחידות הדיור. זה היה פרויקט גדול של בנייה זולה. בתקופה ההיא אני כבר נמצא שם, שומר על האינטרסים של לאנדשאפט. אני לא יודע אם אי פעם קלמנוביץ' בכלל היה עשיר גדול. הוא עשה כסף, הוא חי ברווחה, אבל פעם הוא אמר לי שהוא חי ברווחה גם כשלא היה לו גרוש".

לא ברור אם כן, איך בדיוק עשה קלמנוביץ' את הכסף באפריקה ואם בכלל התעשר שם בסיבוב הראשון, אבל דבר אחד ברור: בשנת 1979 הוא רכש בניין מפואר בן ארבע קומות ברחוב הירקון בתל-אביב, מול מלון הילטון, והפך אותו לנציגות בופוטוצואנה בישראל.

אלון ליאל, איש משרד החוץ, ריכז באותה תקופה את המלחמה של המשרד נגד הקשרים עם דרום-אפריקה ומדינת החסות שלה: "זה היה פשוט לא ייאמן. ישראל היתה המדינה היחידה שהם יכלו לבקר בה. פעם בחודש קלמנוביץ' היה מכנס את מנגופה והשרים שלו בשרה התעופה בכך-גוריון ולוקח אותם לבילויים בישראל. הוא שם תמרוך של 'שגרירות בופוטוצואנה' – אין חניה ליד המשרדים, נסע ברכבים עם לוחיות זיהוי דיפלומטיות במהירויות מטורפות, משרד החוץ הגיש נגדו אינספור תלונות במשטרה, אבל שום דבר בענייניו לא טופל בנחישות גדולה מדי".

הקשרים והכספים החדשים של קלמנוביץ' איפשרו לו לקנות ארמון בקאן שביריביירה ולנהל סגנון חיים פורני. "הוא עשה עליי רושם מזועזע", מספר ישראלי שפגש את קלמנוביץ' באותה תקופה. "הייתי אצלו בוילה בדרום צרפת, והיה לו סגנון נובוריש, את הרולס-רויס הלבנה של צ'אוצ'סקו, מין אורח חיים מאוד דקדנטי. היו ימים כאלה שהוא ישב ליד הבריכה עם כוסות שמפניה, כל מיני דברים שלדעתי אפילו לא היו טבעיים לו עצמו".

"כשהרווחתי אז את הכסף הגדול הראשוני שלי, התחלתי להשתגע", מודה קלמנוביץ'. "בתי הקטנה שרואה את כל המיליונים

מחמת מיאוס במרבית מדינות העולם. קלמנוביץ' ראה במצב הבינלאומי הזה הזדמנות עסקית מצוינת. מנגופה וממשלתו היו מוכנים לשלם בנדירות תמורת שבירת החרם. יחד עם שותפיו – האמרגן יהודה טלית ועסקן הספורט רפי ללקין – הוא נרתם לגיוס השקעות בבופוטוצואנה. בתוך זמן קצר פרשו ללקין וטלית והותירו את הזירה לקלמנוביץ'. "היו לי קשרים כל כך הדוקים בבופוטוצואנה, שיכולתי לעשות שם הכל", נזכר קלמנוביץ', "אבל מה שהיה חסר לי אז היה הון ראשוני וידע, איך קונים ואיך מממנים".

לפי גרסת קלמנוביץ', הפתרון לבעיית המימון נמצא לגמרי במקרה. עו"ד זכרוני הכיר לו את הנרי לאנדשאפט, מיליונר יהודי מפרנקפורט, שנשבה בקסמיו של קלמנוביץ' והפך אותו לשותפו העסקי. לאנדשאפט הביא את הכסף, וקלמנוביץ' הביא את הפרויקטים מממשלת בופוטוצואנה. "הכל היה עניין של מזל", אומר קלמנוביץ' היום. "המזל הגדול שהאיר לי פנים בחיים, הביא אותי לפגוש את האנשים הנכונים ולקשור איתם קשרים. אני גם ישר, ומעולם לא שיקרתי בעסקים".

הארכיטקט הישראלי ישראל גורוביץ' גויס אז על ידי קלמנוביץ' לפרויקטים השונים במדינה, כמו הקמת האצטדיון הלאומי או הקמת עשרת אלפים יחידות דיור. "הוא איש מקסים והיה תענוג לעבוד איתו", מספר גורוביץ'. "אני מאחל לכל אחד כאלה קליינטים. אחרי שזכיתי במכרז להקמת האצטדיון הלאומי של בופוטוצואנה, קלמנוביץ' הרים טלפון לברך אותי וכבר בפגישה הראשונה שלנו היתה כימיה והתיידדנו. הוא קיבל עוד פרויקטים, מרכז טניס שלא בנו אותו, מלון קוינו, הקמת עוד מרכז ספורט ובסוף עשרת אלפים יחידות דיור. אז הוא עשה את הכסף הגדול שלו. ראיתי בעיניים איך

הפטרון הראשון. עם פלאטורשרון צילום: שאול גולן

כמה זמן לוקח לך לעשות סקס? שואל קלמנוביץ' את פרנצ'סקה. האורחת הנבוכה מלמלת ש"זה תלוי בגבר". קלמנוביץ' מספר שהוא ואניה מדדו זמן, ואחרי שהם הורידו את הזמן של ההחייאה שהוא צריך לעבור אחרי הסקס, זה לוקח להם בדיוק 18 דקות

בואי הנה מיד,
קלמנוביץ' ומזכירתו

(המשך מעמוד קודם)

סביבה מינקות, שמגיל שלוש קוראים לה בתואר אצולה פון – אלו דברים רגילים לחלוטין עבורה והיא לא תשתגע מזה. אני, בשנות השמונים, השתגעתי מזה. לא הבנתי אז ביו, אז תמיד הייתי מזמין הכי יקר, כי האמנתי שהכי יקר זה בהכרח חייב להיות הכי טוב.

החברים מסיירה-לאון

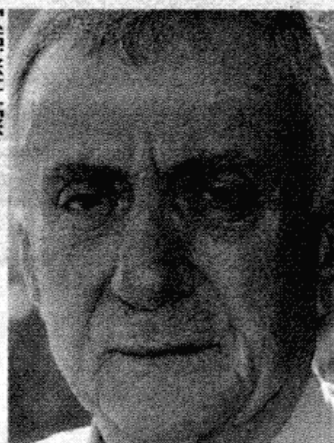
במהלך שנות השמונים עבר קלמנוביץ' בהדרגה להשקעות בסיירה-לאון, מדינה עצמאית במערב אפריקה. לפי אחת הגרסאות, הקשר נוצר כאשר באחת מטיסותיו בתוך אפריקה הכיר קלמנוביץ' במקרה את הרמטכ"ל של סייירה-לאון, הגנרל ג'וסף מומו, והזמין אותו לבקר בישראל. קלמנוביץ' אומר שהסיפור פשוט לא נכון, שמי שהכיר לו את הגנרל מומו היה בחור בשם יפים, שאת שם משפחתו אני לא זוכר היום. אותו יפים, אפשר להזכיר לקלמנוביץ', הוא יפים לאסקין, איש המאפיה הרוסית שעסק בסחר סמים ונרצח במינכן בשנת '90.

שירותי הביטחון של ישראל. לפי פרסומים זרים, היו מקרים שבהם הפעיל אותו עו"ד זכרונות למטרות ביטחוניות שונות עבור המדינה. גורם ביטחוני, שהיה פעיל באפריקה באותן שנים, מאשר היום שקלמנוביץ' בהחלט היה פעיל ביטחוני במקרים מסוימים. בסיירה-לאון פגש קלמנוביץ' את מאראט בלאגולה, מאפיונר רוסי יהודי. בלאגולה, שזכה לכינוי "הסנדק של בריטון-ביץ", נמלט מרשויות החוק האמריקאיות והשתקע בסיירה-לאון, אחרי שהוזהר לו שבישראל עלולים להסגיר אותו. רק לפני חודשיים השתחרר בלאגולה מהכלא האמריקאי אחרי תקופת מאסר ארוכה בגין העלמות מס. על נסיבות המפגש וטיב היחסים בין בלאגולה לקלמנוביץ' יש כמה גרסאות. קלמנוביץ' טוען שההיכרות היתה שטחית בלבד. "אני לא יכול לספר איך אנחנו מכירים כי זה יכול להזיק לו מאוד. בסך הכל היתה בינינו פגישה אחת בחיים. פגשתי אותו לבקשת נשיא סייירה-לאון, שביקש ממני להעביר לו מסר, שלפיו כדאי לו לצאת את גבולות המדינה. העברתי את המסר ובלאגולה עזב."

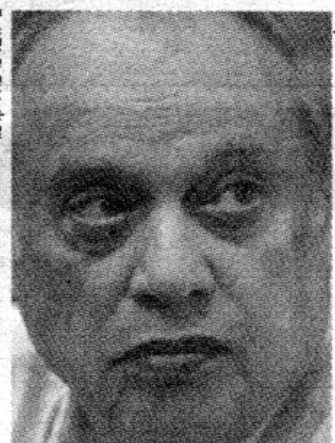
בלאגולה עצמו הודה בפני העיתונאי רוברט פרידמן, שראיין אותו לספרו "המאפיה האדומה", שהיו בינו ובין קלמנוביץ' קשרים עסקיים

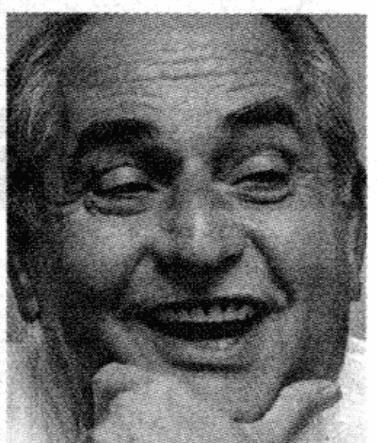
הניסיון נכשל, רון ארד

סעד, לובראני

שיד, זכרונות

למד אצלו רוסית, חוסייני

בסיירה-לאון. בלאגולה סיפר על שלוש פגישות שקיימו השניים ותיאר את קלמנוביץ' כאיש חכם, משכיל ובעל כישורים רבים, שעדיף לשמור ממנו מרחק. דבר אחר ברור: קלמנוביץ' נשאר חייב סכום עתק של שלושה מיליון דולר לבלאגולה ולחבריו על עסקת יהלומים כושלת.

בספר "המאפיה האדומה", טוען רוברט פרידמן שבלאגולה וחבורתו ניהלו בפועל את סייירה-לאון וביצעו במדינה מבצעי הברחה גדולי ממדים ועסקאות מורכבות של הלבנת כספים. יהלומים שהוברחו מאפריקה הומרו בתאילנד להרואין. מי שהביא את ההרואין מתאילנד לאירופה היה חברו הקרוב של בלאגולה, אותו יפים לאסקין, שהכיר בזמנו לקלמנוביץ' את הנשיא מומו. לטענת פרידמן, הפעילות הלא חוקית, המדהימה בהיקפה, היתה בידיעתו ואף בחסותו של הגנרל מומו. קשר מוליד קשר והסתבכות מולידה הסתבכות. לפי תחקירו של רוברט פרידמן, מי שהתבקש לעזור לקלמנוביץ' במאמציו להחזיר את

כך או כך, הגנרל מומו, חברו החדש של קלמנוביץ', הפך בתוך זמן קצר לנשיא המדינה, מינה את קלמנוביץ' לנציג המסחרי הרשמי בישראל והעניק לו דרכון דיפלומטי. קלמנוביץ' מספר שהקים בסיירה-לאון חברת אוטובוסים גדולה, חווה חקלאית וקוינו. קלמנוביץ', שניהל גם את האבטחה האישית של הנשיא, קיבל לידיו את המנטר לעסקאות רחבות היקף בתחום הנפט, ואף זכה ברישיון להדפסת שטרות הכסף של המדינה. במקביל, קיבל מהנשיא זיכיונות לכריית מכרה יהלומים חדש ולניצול עפרות במכרי זהב. קלמנוביץ' מסרב לדבר על עסקי היהלומים בסיירה-לאון. גם פרקליטו, עו"ד זכרונות, אומר היום כי הוא לא זוכר שקלמנוביץ' עסק אי פעם בסחר ביהלומים.

המתחזה הגדולה של קלמנוביץ' בעסקי היהלומים בסיירה-לאון היתה המאפיה הלבנונית השיעית, בראשותו של מיליונר בשם ג'מיל סעיד מוחמר, גם הוא בעל זיכיון לכריית היהלומים במדינה באותה תקופה. באותן שנים באפריקה קלמנוביץ' כבר ביצע עבודות למען

החוב לבלאגולה היה העברין הנמלט מארק ריץ', מולטי מיליונר אמריקאי, שהיה מבוקש שנים בחשד להעלמת המס הגדולה בתולדות ארצות-הברית, והעלה את חמתם של האמריקאים גם כשסחר בחשאי עם משטרו של האיטולה חומייני, בשעה שחטופים אמריקאים עדיין הוחזקו ועונו בטהרן. ריץ' נמלט לשווייץ וניהל גם עסקי נפט בסיירה-לאון.

את החיבור בין ריץ' לבין קלמנוביץ' הנואש עשה – שוב – הרב רונלד גרינוולד, שהיה בזמנו גזבר המפלגה הרמוקרטית בניו-יורק. ריץ' תרם בנדיבות ממקום מחבואו למפלגה הרמוקרטית, כמו לאהוד ברק, ראש ממשלת ישראל לשעבר. ביומו האחרון בבית הלבן חנן הנשיא ביל קלינטון את ריץ', בהמלצתו החמה של ברק – ועורר שערורייה בינלאומית. "את מארק ריץ' פגשתי לראשונה באמצעות שותפו פינקי גרין כאשר סחרתי באלומיניום", מספר הרב גרינוולד. "אני הייתי זה שערך את ההיכרות בין שבתאי לבין מארק ריץ'."

קיבלת כסף על התיירות?
"ביני לבין שבתאי מעולם לא היו יחסים עסקיים אלא יחסי חברות ויחסים תכליתיים לקידום שחרור האסירים והשבוים. מארק היה חבר משותף שכל אחד לחוד ניהל מולו את יחסיו, ואם הייתי מתבקש לעזור במשהו הייתי עוזר. אני חושב שמארק אהב את שבתאי, את האישיות שלו. שבתאי היה מאלה שיושבים בחדר ומציתים את הדמיון שלך בנזכחותם."

מה לגבי עסקיו של שבתאי בתחום היהלומים בסיירה-לאון?
"שבתאי הוא אדם מאוד פיקח וחכם והיתה לו דרך מיוחדת לשעשע ולכבוש אנשים. אני יודע שהוא ניסה להתחרות על שוק היהלומים מול בחור לבנוני אחר, אבל אני לא יודע מה באמת יצא מזה. החזית הלבנונית שעסקה ביהלומים בסיירה-לאון היתה חזקה מדי ומשפיעה מדי. אני יודע שלאור יחסיו החמים עם מומו הוא אכן קיבל זיכיונות למכרות יהלומים. קלמנוביץ' הוא אדם מאוד חכם, חלקלק ודיפלומטי כשהוא צריך."

בערך באותן מילים השתמש גם מאראט בלאגולה כדי לתאר את קלמנוביץ' בראיונו לספר של רוברט פרידמן.

"כן, רק שאני לא השתמשתי במילים 'לא ישר'. שמעתי שבלאגולה יצא לא מזמן מהכלא האמריקאי, לא ראיתי אותו כבר המון שנים."

מה אתה זוכר מעסקיו של בלאגולה עם קלמנוביץ' בסיירה-לאון?

"יכול להיות שהיו להם עסקים, אבל אין לי מספיק ידע בנושא הזה."

ומה לגבי הסכסוך ביניהם?
"אני שמעתי יותר מאוחר שבלאגולה הזרים כספים לשבתאי ולא קיבל בתמורה את השירות הנדרש."

איזה שירות?
"יש הרבה שמועות שצפו מאוחר יותר על הנושא הזה, אבל אי-אפשר לדעת מה נכון ומה לא."

ריץ', בנדיבות, נתן לקלמנוביץ' הזדמנות להרוויח סכום כסף גדול בזמן קצר, כדי להחזיר את החוב לבלאגולה הנועם. מטרת העסקה המורכבת, על פי ספרו של רוברט פרידמן, היתה בסופו של

יש לי יותר מעשרה בתי חולים ברחבי רוסיה, וכמעט כל דבר נבנה בזכות ידע ישראלי. כרגע עובדים עבורי בין 25 ל-30 מומחים ישראליים. על הנייר אני בוודאי שווה הרבה מאוד, ואלה ששווים הרבה מאוד אך פעם לא מגלים באיזה סכום מדובר

עם בתו ואשתו השלישית אניה

שמגיעה לבקר את אביה המרגל בכלא ונאלצת לעבור בדיקה גופנית מקיפה בכניסה. מעולם לא דיברתי על הפרשה ועל מה שהיה עם בתי ליאת וגם לא עם הוריי. אתה חייב לדמיין את ההרגשה של אבא שלי, שהיה צריך להגיע לעבודה ולהיות בסביבת אנשים שמעו רק את הצד המאשים, את הצד התובע, וראו בו אבא של מרגל".

לפי כתב האישום שהוגש נגד קלמנוביץ' ופורסם ב-93, קלמנוביץ' הואשם כי העביר ידיעות למודיעין הרוסי במשך 17 שנה. "הוא לא הועמד לדין על ריגול חמור וזה מדובר בעד עצמו", אומר עו"ד זכרוני. "הוא קיבל רק תשע שנים עם אי-התנגדות למתן שליש והוא יצא עוד לפני שריצה שני שלישים. זה נותן אינדיקציה שהוא לא הסב נזק למדינת ישראל".

מעל לשחרורו, קובזון

בינוס, מארק רייץ

על מה הוא בעצם נשפט? "ריגול חמור שהוחלף לריגול". למי הוא ריגול?

"אני לא אכנס לתיק הזה. אבל אם זה יתפרסם, זה יעשה טוב לקלמנוביץ'. השד, יסתבר, לא כזה נורא". במקביל למשימות העלומות שביצע עבור ברית המועצות ושעליהן נשפט, ביצע קלמנוביץ' גם שליחות ביטחונית חשובה עבור מדינת ישראל. "המדינה היתה חייבת לו חוב גדול, ללא ספק", מספר גורם ביטחוני המציין את תרומתו של קלמנוביץ' לניסיונות לשחרורו של רון ארד. הקשר בין לובראני לקלמנוביץ' נוצר בשלהי תקופת אפריקה, דרך עו"ד זכרוני. לובראני שמע אז על איש עסקים לבנוני שיעי הפעיל מאוד באפריקה, ג'מיל סעיד מוחמד, שהיה מקורב מאוד לנביה ברי, המנהיג הלבנוני שהחזיק באותה עת בנווט השבוי רון ארד.

סעיד, שמת בינתיים, כונה במודיעין הישראלי בשם הקוד "הסייר", והיה יריבו העסקי של קלמנוביץ' בעסקי היהלומים בסיירה-לאון. למרות התחרות התקיים קשר בין השניים. מקורות ביטחוניים טוענים כי כבר אז השב"כ ידע כי קלמנוביץ' הוא מרגל סובייטי וניהל אחריו מעקב צמוד. בשל הקשר שלו לסייר, הוחלט לא

האינפורמציה על מרגלים, למרות היכולות המפוארות שלנו. לא מן הנמנע שהחוט הראשוני היה מהאמריקאים. אנשים הרי עברו מהמזרח למערב ומסרו אינפורמציות. אבל לא היתה פה עסקה סיבובית. זה פשוט לא נכון".

זמן קצר לפני שנעצר בלונדון ביקר קלמנוביץ' בברית המועצות, לראשונה מאז עזב אותה עם עלייתו ארצה ב-1971. בפני חבריו התפאר שפגש שם את הנשיא גורבצ'וב. בחורשים המעטים שבין שחרורו בארצות הברית לבין מעצרו בארץ הספיק קלמנוביץ' לחזור לביתו בקאן, לחזור לביקור נוסף בברית המועצות – הפעם עם פמליה מסירה-לאון. ב-18 בדצמבר נפגש עם שותפו לשעבר, האמרגן יהודה טלית, במופע של וולט דיסני במילאנו שבאיטליה. השניים טסו יחד לישראל. "הספקנו עוד לאכול ערב אחד במסעדה סינית", שיחזר טלית בכתבה שפורסמה לאחר מעצרו של קלמנוביץ' בארץ. "אחר כך הוא נעלם לי".

נסיבות מעצרו של קלמנוביץ', ההאשמות נגדו ושאר פרטי הפרשה מצויים עד היום תחת צו איסור פרסום, וקלמנוביץ' מסרב לומר עליהם דבר.

למה אתה לא מדבר על הפרשה?

"משנת 1987 כבר עברו 17 שנה".

ותמיד שמרת על שתיקה.

"דיברתי הרבה, כל מה שיכולתי תמיד אמרתי. זה לא רק בגלל שאני לא רוצה לשקר, אני גם לא אומר כלום כי אני פשוט לא הכל יודע".

אתה לא יודע במה הואשמת?

"גם מאז שחזרתי לרוסיה, לא ניסיתי לברר או להיכנס לעומק. מהיום שהסתיים המשפט שלי, יש בי רצון גדול לשכוח את זה, ולאחרונה אני אכן מתחיל לשכוח".

ואנחנו למשל הסגיר סודות מחבור.

"אצלי לא היה כור, לא היה גרעיני ולא היו אפילו גרעינים. אני בכלל לא חושב שבפרשה שלי בכלל היתה ישראל".

מה זאת אומרת?

"ככה. זה כל מה שאני יכול להגיד לך. אני לא יודע, לא יודע. מה שמעניין עיתונאים ואת הציבור הרחב זה חלק מסרט ג'יימס בונד טיפוסי שכל אחד מתאר לעצמו בראש. אני לא רוצה לאכזב אף אחד, אז שישאר ככה. לא רוצה לדבר על זה כי נמאס לי. זה כל כך כאב לכל קרובי, אז, שאני לא מוכן לפתוח את הפצע הזה מחדש. הבת שלי היתה בת 13 כשהפרשה התפוצצה ואתה חייב לדמיין לעצמך את ההרגשה של ילדה בגילה שמסתובבת בארץ עם אות קין, עם חותמת של בת של מרגל. אתה חייב לדמיין לעצמך איך מרגישה ילדה בת 14-15-16,

(המשך מעמוד קודם)

דבר להוציא כספים מחברת הברוקרים הבינלאומית מריל לינג'. "קלמנוביץ' הכיר את מארק רייץ", מאשר עו"ד זכרוני, אבל הודף כל חשד בדבר מזימת נזילות משותפת: "מארק רייץ' הוא עשיר גדול, מה הוא צריך סיפורים מהסוג הזה? לערב את רייץ' בעניין הזה, זה סתם לגרום לאיש הזה עוול".

אז על איזה רקע הם הכירו?

"עסקים אחרים".

קלמנוביץ' עצמו לא מוכן לומר היום כמעט מילה על תקופתו באפריקה ועל קשריו הסבוכים שם. "עזוב אותך", הוא אומר.

נשאלו לך חברים שם?

"בריעבר אני לא יודע אם אלה היו חברים".

מהפח אל הפחת

במאי '87 נעצר קלמנוביץ' במלון שרתון פארק שבלונדון על ידי בלשי הסקוטלנדי-אירד. סיבת המעצר היתה פריעת צ'קים מזויפים שהתקבלו, לדברי קלמנוביץ', כתוצאה מעסקת יהלומים שביצע קולגה מימי סיירה-לאון. קלמנוביץ' הוסגר לארצות הברית והכחיש בבית המשפט כי ידע שהצ'קים היו מזויפים. הוא שוחרר, במפתיע, אפילו ללא דרישת ערבות. הרשויות בארצות הברית הסתפקו בהפקדה של מאה אלף דולר, כדי לאפשר את יציאתו מהמדינה. הרב גרינוולד מספר שהתערב לטובתו של קלמנוביץ' במשפטו בארצות הברית. "זו היתה תקופה מאוד לא נוחה לאף אחד", הוא אומר. "ניסיתי להגיע לאנשים פוליטיים בצמרת ארצות הברית, שהיו מחוברים לפוליטיקאים בישראל, אבל אני לא רוצה להזכיר שמות כי זו תקופה אפלה ושחורה מכדי לדבר עליה".

שחרורו המפתיע של קלמנוביץ' בארצות הברית ומעצרו בישראל זמן קצר לאחר מכן, הולידו שלל תאוריות קונספירציה. כדי להוסיף למסתורין, התברר שכמה ימים לפני מעצרו בלונדון סעד קלמנוביץ' במלונם בחברתו של אורי לובראני, מי שריכוז באותם ימים את המאמצים לשחרורו של רון ארד. על פי אחת התאוריות היה קלמנוביץ' מעורב בדרך כלשהי בפרשת פולארד, ושחרור תמורת הבטחה שייעצר וירצה את עונשו בישראל. "שטויות", אומר עו"ד זכרוני. "אם היה לאמריקאים משהו ממשי נגדו, הם לא היו מוותרים. אנחנו רואים את העקשנות שלהם בפרשות אחרות. עובדה שהוא לא הועמד לדין. כנראה לא היו להם ראיות".

עו"ד זכרוני דוחה את ההשערה, שלפיה לישראל היה כבר בשלב זה אינטרס סמוי להחזיר את קלמנוביץ' לארץ, אולי כדי לשפוט אותו כאן על עבירות הריגול שלו: "יכול להיות שהאמריקאים מסרו לנו מידע לגבי חשד שיש לגבינו. לא תמיד יש לנו את

לא שתקה, אוסטפלד צילום: חגית מור

לקח לי זמן להשיב
לעצמי את הביטחון,
קלמנוביץ'
צילום: אלי אלגרט

"אני אף פעם לא הגעתי לאזור קייפטאון בדרום-אפריקה, שם עבר הבן, ואני לא זוכר שאי פעם פגשתי אותו".

בשלהי תקופת מאסרו, כשמנהל הכלא כבר לא יכול היה להיטיב איתו, נמצא לו מפלט אחר: בית החולים איכילוב, שם הירבה להתאשפו בשל מחלתו. המבקרים בבית החולים הופתעו לראות את המרגל המפורסם מסתובב חופשי במסדרונות, ללא השגחה או ליווי. אזרחים טובים אפילו התקשרו למשטרה.

קלמנוביץ', אגב, אמנם התמלא עוז מרגע שעזב את הארץ וחזר לרוסיה, אבל עד היום, מדי שעה עגולה, מתגנבת ללשכתו המפוארת פקידת המטבח עם ערימת כדורים ותרופות, ומזכירה לו בדייקנות את המינונים. "הכל טבעי", הוא מרגיע. באחד הבקרים, בעיצומו של הראיון, קלמנוביץ' קורס כדיווה תיאטרלית על שולחנו, מזמין אמבולנס למשרד ומתחבר לאינפוזיה. יום למחרת, קלמנוביץ' כבר ירגיש הרבה יותר בריא, יבלה בארוחת פאר ויתפאר באוזני הנוכחים באנגלית רהוטה "האו יסטרדיי איי קולפסט".

שחרורו של קלמנוביץ' מהכלא התאפשר לבסוף, אחרי שנרקמה עסקה בתיווכו של זכרונני בין הקרמלין למדינת ישראל. זכרונני נסע אז לברית-המועצות כדי לבדוק אפשרויות לערב את הרוסים במו"מ לשחרור רון ארד, ונפגש עם בכירים בשלטון ובמודיעין הרוסי. בעסקה נכללו חידוש היחסים הדיפלומטיים עם ישראל וסיוע, במידת האפשר, בנושא רון ארד, בתמורה לשחרורו המוקדם של קלמנוביץ', לכאורה בשל מצב בריאותו הקשה. "חידוש היחסים עם ברית-המועצות היה מתרחש כנראה באופן טבעי, אבל לא בעייתי בו הוא קרה", מבקש להדגיש מקור המצוי בפרשה. "זה לא קשור רק בקלמנוביץ', אלא גם. קלמנוביץ' לא היה אף פעם חשוב בעיני הרוסים".

לרוסיה באהבה

חודש לאחר שחרורו מהכלא ארז קלמנוביץ' את המזוודות ועזב לרוסיה. המעבר הגיע מיד אחרי ההכרזות הדרמטיות של קלמנוביץ', שהוא רוצה להישאר בישראל ושהוא לא מוכן שיפדו אותו בעסקת שבויים. "לרוסיה הגעתי בעקבות העובדה שתמיד היו לי כאן מספר חברים מאוד קרובים", הוא משחזר היום. "זו היתה תקופה שמוסקבה טמנה בחובה הרבה אפשרויות. עדיין לא החלה חלוקת השוק הפרטי. בישראל היו רודפים אחריי עיתונאים והיו מצלמים אותי אפילו כשאני הולך לאכול, וכמובן שהתעורר בי הרצון לעזוב את ישראל. לא רק בגלל אי-הנוחות וההפרעות לחיי האישיים, אלא כי זה התחיל להפריע לבתי. גם הוריי סבלו אז. ברגע שאני נוחת ברוסיה, אני לא משתכן במלון, אלא אני ישר נוסע ליוסף קובזון הביתה".

קובזון, המכונה במערב פרנק סינטרה הרוסי בגלל הקריירה המוזיקלית המפוארת שלו בברית-המועצות לשעבר, הוא איש עסקים יהודי הנחשב אחד מבעלי ההון החשובים של רוסיה. בשנת 1989 נבחר לפרלמנט של ברית-המועצות. קובזון היה זה שפעל להפעלת הלחץ הסובייטי לשחרורו של קלמנוביץ' מהכלא הישראלי. מי שחיבר בין קלמנוביץ' לקובזון היה, לדברי קלמנוביץ', לא אחר מאשר המשורר הנודע ולדימיר ויסוצקי:

"בשנת '79 ביקש ממני חבר לפגוש את ויסוצקי בפרנקפורט ולארה אותו שם ליום אחד מהבוקר עד הערב. לקראת הערב הוא היה אמור לטוס להופעה בארצות-הברית. אחרי שביליתי יום אחד בחברתו של ויסוצקי פשוט התאהבנו אחד בשני עד כדי כך, שעוד באותו לילה הצטרפתי אליו לארצות-הברית. בילינו שם יחד שבועיים מהבוקר ועד הלילה. לאחר מכן שמרנו על קשר והוא הכיר לי שלושה חברים מאוד טובים שלו – הזמר יוסף קובזון, השחקן הרוסי הנודע אנדריי מירנוב וז'ל, וגנה חזונב, כוכב בידור ידוע. מאז נשארתי חבר נפש של קובזון ושל כל משפחתו.

"ואכן, איך שנחתתי בשדה התעופה של רוסיה מיד לקחו אותי לדירתו של קובזון והתגוררתי אצלו כעשרה ימים. בבקרים הייתי מכין קציצות. היה שלב שכבר לא הרגשתי בנוח העומד למלון אינטוריסט כי ליוסף גלב היו שם משרדים ולקח לי הבית זמן עד שחזרתי להאמין בעצמי, שאני עוד יעיל כאיש עסקים. ההרגשה שלי היתה שפשוט בחמש וחצי השנים שישבתי בפנים, התחלתי לפגור אחרי העולם. העולם התקדם בינתיים, הכל הפך לממוחשב ובאופן חלקי איבדתי את הביטחון העצמי שלי. לקח לי זמן להשיב לעצמי את תחושת הביטחון ולשוב לעסקים".

קלמנוביץ' הקים יחד עם קובזון חברה שעסקה בייבוא תרופות מהמערב. הם קראו לעסק "נטלי", על שם בנותיהם. אז הם גם בנו את מרכז הקניות הראשון במוסקבה, בתכנונו של גורוביץ'. "יש בבעלותי כיום חברה אחת שעוסקת בבנייה, אחת בהפצת תרופות חדשות, אחת מקימה בתי מרקחת והחברה הרביעית, האחראית שפתחנו, עוסקת במימון. לאחרונה פתחנו גם בנק", מונה קלמנוביץ' את רשימת עסקיו הנוכחיים. "אני מעורב בשוק הרפואה, יש לי יותר מעשרה בתי חולים ברחבי רוסיה, וכמעט כל דבר שציינתי עכשיו ברשימה נבנה בזכות ידיעתי הישראלי, בייחוד בתי החולים. אני לא יכול לנקוב מספר מדויק אבל כרגע עובדים עבורי בין 25 ל-30 מומחים ישראלים".

וכמה אתה שווה היום?
"על הנייר אני בוודאי שווה הרבה מאוד, ואלה ששווים הרבה מאד"

כמובן שכדי לבנות לעצמי את התדמית שהייתי רוצה בישראל, כדאי לי מאוד לדבר עכשיו על הסיפור של רון ארד. אני בוחר שלא לעשות את זה כי זה עשוי להזיק. אני, תודה לאל, נמצא היום במצב שאני יכול להתאפק

קלמנוביץ', כך לטענת הפרקליטות והמשטרה, לעזור לבנו של מפקד הכלא להשתלב בעסקים בדרום-אפריקה. אותו בן נהרג מאוחר יותר בתאונת דרכים טראגית, כאשר התפוצצה מכלית הדלק שבה נהג. בעקבות אותה פרשה פוטר מפקד הכלא מהשירות ונקלע לחובות כספיים גדולים. לאחרונה נפטר. קלמנוביץ' עצמו לא נשפט מעולם על חלקו בפרשה.

"מפקד הכלא נאשם בכמה פרשות ורק אחת מהן היתה קשורה בשבטאי קלמנוביץ'", מגיב קלמנוביץ' לראשונה על הפרשה. "אם הוא השאיר אותי לכמה דקות עם החברה שלי במשרד שלו – הוא לא ידע מה עשיתי באותן דקות. לפי דעתי הוא היה מנהל בית סוהר מעולה. בתקופתו בית הסוהר היה נקי, על אף העובדה שהיו שם אסירים מאוד קשים. מעולם לא היו שם הפגנות ושום ניסיונות מרד. אני לא יכולתי לשחר אותו. הרבה מאוד אנשים בבית הסוהר מקבלים כל מיני סוכריות וצ'ופרים.

"אני יכול להשווין בכך שמהרגע שנכנסתי לעבוד באפסנאות הכלא – ניהלתי כמעט את כל המחסן. נתתי לזה יום ולילה. הייתי עובד בלילות. אחרי שסידרתי מחדש את רוחות המטבח, לפי ספירה מסוימת שבזכותה הגיעה לכלא כמות גדולה יותר של מזון לאסירים, ואחרי שעשיתי אותו הדבר עם הבגדים, החיים בכלא נהיו טיפה יותר טובים לכולם. ומה יכול היה לתת לי בתמורה לזה המפקד? לשחרר אותי הוא לא יכול, להביא לי מזון מבחוץ הוא לא יכול, כי זה מתנגש בחוקי הכשרות של הכלא, שיחות טלפון גם כך היו לי. לא הייתי נרקומן, אז הוא לא היה צריך להביא לי סמים, ובתמורה להתנהגותי הוא נתן לי פעם או פעמיים בחודש ביקור בשעות לא מקובלות כדי להתנשק או לנגוע בחברה שלי. אם על זה היה עומד או נופל הדבר, אז הוא היה נופל. אני יודע שמקבלים את זה בכל בתי הסוהר בעולם. אולי זה אפילו בריא".

ומה עם בנו? עזרת לו להסתדר בדרום-אפריקה?

(המשך מעמוד קודם)

לעצור אותו ולנסות למצות את תרומתו. המטרה היתה, אם כן, לבדוק האם ניתן להשתמש בשירותיו של "רמזור אדום" (הכינוי של קלמנוביץ' במוסד) כדי שיגייס את הסייר, שיעזור במאמצים לאיתור "חום הגוף" (שם הקוד הכולל לפרויקט רון ארד).

חלק מהקשר החשאי עם קלמנוביץ' בביתו בריביירה הצרפתית נוהל על ידי אישיות ישראלית ידועת שם, ששיחקה תפקיד מפתח בעולם הריגול ובמהלכים חובקי העולם שנטו סביב הניסיון לאתר את רון ארד. האישיות הזו נסעה הלוך ושוב לריביירה למרות התחושות הקשות שהיו לה מהמפגש עם קלמנוביץ' וסגנונו ("לקחתי כדור נגר בחילה", כפי שתיארה זאת לימים). על המאמצים שעשתה והסיכונים הלא קטנים שנטלה על עצמה וכתה האישיות לימים לאות מיוחד מטעם קהילת המודיעין.

קלמנוביץ' הפגיש את אורי לובראני עם הסייר. מלכתחילה נוצר הרושם כי הסייר הוא אדם רציני, שיכול לספק את הסחורה ובאמת, בפגישה הבאה כבר הביא איתו הסייר מכתב מרון ארד. המכתב נחשד תחילה כמוזיף אך בדיקות מעבדה ופרטים אישיים שונים שצוינו בו הוכיחו את האותנטיות שלו. סעיף הציג בפני ישראל את דרישותיו של ברי.

שר הביטחון באותה תקופה, יצחק רבין, שספג כבר ביקורת ציבורית עזה על הסכמתו לחילופי השבויים במה שכונה עסקת ג'יבריל, סירב לתנאים שהוצבו במהלך המשא ומתן לשחרורו של ארד. הוא הורה להיכנס למו"מ עם ברי על התנאים. המו"מ נמשך עוד ועוד, בפגישות אינסופיות בין לובראני לסייר. בסופו של דבר הוא נפסק, שכן ארד נחטף בידי מוסטפה דיראני, איש אמל, שהקים לעצמו ארגון משלו, "ההתנגדות המאמינה", והעביר את ארד לימים לידי האיראנים. הזדמנות חד-פעמית לפתור את הטרגדיה הזו, הוחמצה. במשפטו של קלמנוביץ' העיד לובראני, כי הנאשם היה חיוני בתרומתו לניסיון לאתר ולשחרר את רון ארד. "אני לא יודע לגבי ריגול שום דבר. בנושא ההומני הוא אני יכול לציין את תרומתו לחיוב", אמר.

כיום קלמנוביץ' נוצר את לשונו בזהירות יתרה בכל הקשור לעניינו של רון ארד: "כמובן שכדי לבנות לעצמי את התדמית שהייתי רוצה בישראל, כדאי לי מאוד לדבר עכשיו על הסיפור של רון ארד. אני בוחר שלא לעשות את זה כי זה עשוי להזיק. אני, תודה לאל, נמצא היום במצב שאני יכול להתאפק ולא לזקוף לעצמי קרדיטים כמו שהייתי רוצה. אם התרומה שלי היתה באמת משמעותית, רון כנראה היה בחיים היום, אבל אני לא יודע מה באמת תרמתי או לא. אני לא בטוח שכבר הגיע הזמן לדבר על זה, אפילו שזה היה משתלם לי מאוד".

אסיר בתנאי חמישה נוכנים

חווית הכלא של קלמנוביץ' היתה שונה מזו של כל אסיר ביטחוני אחר. לדבריו, הוא לא זוכר הרבה מאותה תקופה, אבל מוכן לספר שלימד אז רוסית את אחד משותפיו לתא, פייסל אל-חוסייני. במשפטו של קלמנוביץ', שנערך בדלתיים סגורות, נסגרה בינו לבין הפרקליטות עסקת טיעון, שבמסגרתה היה אמור לרצות תשע שנות מאסר. הוא שוחרר במרס 1993, לאחר שריצה חמש שנים ורבע בלבד. העילה לשחרורו – התמוה בעיני רבים עד היום – היתה מצב בריאותו המידרדר במהירות. קלמנוביץ' סבל ממחלה קשה בכלי הדם, ולפי דוח הוועדה הרפואית נקבע כי בתנאי הכלא יתקשה קלמנוביץ' להיגמל מעישון, שמחמיר את מצבו הבריאותי. קלמנוביץ', ישמחו המתעניינים בבריאותו לשמוע, אכן הפסיק לעשן והוא גם לא שותה יותר אלכוהול. במסמך פנימי נפרד, שצורף לעסקת הטיעון, סוכם שלאור מצב בריאותו יוחזק קלמנוביץ' בתנאי אסיר פלילי רגיל, למרות היותו אסיר ביטחוני. בארבע השנים הראשונות שלו הוחזק בכלא איילון באגן ג' (נטולי הסמים), בתנאים משופרים. כשנכנס גבי עמיר לתפקיד נציב השב"ס, ביוני 1991, הוחזר קלמנוביץ' למעמד אסיר ביטחוני והועבר מכלא איילון לכלא אשמורת בתל-מונר.

בכלא אשמורת סיבך את מפקד הכלא באותה עת, שהורשע כעבור כמה שנים במירמה והפרת אמונים על שנתן הטבות מפליגות לאסיר קלמנוביץ'. בזכות קשריו עם המנהל, קלמנוביץ' יכול היה לשוחח בטלפון הציבורי פעמיים בשבוע; הותר לו להשתמש בטלפון של מפקד הכלא; מדי בוקר הוא קיבל עיתון לתא; הוא היה המרגל היחיד בכלא הישראלי שיכול היה לטייל בין האגפים השונים ללא שמירה צמודה; והוא קיבל אוכל וסיגריות שהוכרחו במיוחד למענו מחוץ לכותלי הכלא. כשהתיידד עם חיילת, נתן להם מפקד הכלא את חדרו, כדי שיוכלו לשכב שם. קלמנוביץ' סיפר לימים, שהמפקד לא ידע מה הם עושים באותן פגישות וכדי לא להכיר אותן, הם הגבילו את ההתייחסות לחדר השירותים.

בתמורה להקלות שהוענקו לו הבטיח

אף פעם לא מגלים באיזה סכום מדובר.

בכניסה לבניין שבו הוא גר (138 יחידות דיוור, כולן שייכות לקלמנוביץ'), יש חנייה פרטית לחלק מצי המכוניות שלו: BMW745i, שתי מכוניות מרצדס מפוארות i200, וולוו 680. משרדיו נמצאים בחזית הקומה הראשונה של הבניין. הנהגים, שמצטופפים בחזית המבנה, מרגלים מקור במקום, גונבים שאיפה מהסיגריות ומשפשפים את הידיים כדי להתחמם. קלמנוביץ' דווקא מעדיף לנהוג בעצמו.

בארוחת הערב הראשונה שאכלנו ביחד קלמנוביץ' הניח לנו יפה לחכות לו. חצי שעה אחרי המועד שנקבע, כבורו מרביץ כניסה מלכותית לצד רעייתו אנה ארחיפובה ומיד ניגש למלאכה. כל הנשים בשולחן זוכות לזרי ורדים, חיבוק ונשיקה חמה. הארוחות האיטלקיות, פרנצ'סקה ומרינה, בעלות חברת הפקות באיטליה, שהכירו את קלמנוביץ' דרך חבר משותף, הזמר הנודע ארוס רמאזוטי, מבקרות במוסקבה לראשונה ונפלות שבי בקסמיו של איש העסקים הצבעוני והמהודר.

"כמה זמן לוקח לך לעשות סקס?" שואל קלמנוביץ' את פרנצ'סקה. פרנצ'סקה הנבוכה ממלמלת ש"זה תלוי בגבר, אבל זה יכול להימשך שעה וחצי עד ששתיים". קלמנוביץ' מספר שהוא ואנה מדרו זמן, ואחרי שהם הורידו את הזמן של המשחק המקדים ואת הזמן של כל פעילויות ההחייאה שהוא צריך לעבור אחרי הסקס איתה, זה לוקח להם בדיוק 18 דקות. קלמנוביץ' לא מרפה ומעדיך את האיטלקיות שהזין הכי גדול שראה בחייו היה של ברונז, מזכירו האישי של רמאזוטי וחברן הטוב של פרנצ'סקה ומרינה ההמומות.

הסיפור איך ראה את הזין של ברונז בסאונת הגברים היה רק הקדמה לתיאורים הגרפיים בהמשך הערב: "הלילה הראשון שלי ושל אנה היה בעיירה הקטנה קאזאן, שנמצאת בדרום-מזרח ברית-המועצות", המשיך קלמנוביץ' לפרט באוזני האיטלקיות. "כשאנה הגיעה אליי לפגישת העבודה ההיא, כבר לא היה לה סיכוי לברוח משם, כמעט אנסתי אותה מאהבה. בסיום האקט שכבתי שם במיטת הקינג סייז בקאזאן, הסתכלתי לאנה בעיניים ואמרתי לה שהכל היה מעולה, אבל אם הזין שלי היה ארוך בעוד שלושה ס"מ הייתי מלך. אנה מצידה הביטה בי חזרה בעיניים גדולות ואמרה שאם היה לי שלושה ס"מ פחות ממה שיש לי, אז הייתי מלכה. כך הכל התחיל בינינו".

בארוחת הערב השנייה שנערכת במסעדת מריו – המסעדה האיטלקית היקרה ביותר במוסקבה – קלמנוביץ' כבר מגיע ללא אשתו. אנה ובתו דניאלה תפסו טיסה לחופשת חורף קצרה בסנט-פטרבורג. קלמנוביץ' פותח שולחן, שמאויש בעיקר על ידי נשים יפות, ומתיישב בין חברת ילדות אחת שהגיעה למקום עם בנה לבין מאמנת הנבחרת האולימפית של רוסיה לשחייה צורנית. נוסף להן מצטרפות גם דאשה, ראש לשכתו, ופרנצ'סקה ומרינה, שתי הארוחות האיטלקיות מאתמול.

השיחה מתנהלת בשלוש שפות (אנגלית, רוסית ואיטלקית) ומנותבת על ידי קלמנוביץ' כמנצח מיומן על תזמורת. הוא שובר את הקרח בברירה על צפרדעים מאולפות שלמדו לבצע מין אוראלי בנשים, אחר כך הוא ממשיך בברירה אחרת, על כפרי אחד שמכניס להריון את כל נשות הכפר מלבד אשתו. קלמנוביץ' שמכיר היטב את ריטואל החיזור, מפרגן לנוכחות ברברי נועם. "לה גרציה", הוא צועק למרינה היפהפייה ומנהן בראשו לצדדים תוך נשיכת השפה התחתונה. הנשים נמסות. עם מרינה הוא ימשיך לפלרטט לאורך כל הארוחה. הוא יחמיא לה על פניה היפות, על שיערה הפזור, ולקראת המנה האחרונה הוא גם יזמין אותה לשבת לידו, יחבק אותה חזק וינשך אותה בלחי. מרינה תסמיק.

אנינותו של קלמנוביץ' זוכה לגיבוי מלא גם בבית. הוא מעסיק במשרה מלאה שף שמתפקד גם כאב הבית. קלמנוביץ', שנהג להשתכן במלון קמפינסקי, היקר במלונות רוסיה, ייבא משם את בוריס. בוריס מספר שברוממה שלו הוא כבר האכיל את בריטני ספירס, טינה טרנר ואפילו את מכבי תל-אביב, שלמענם לקח קורס מיוחד לבישול כשר.

אז במוסקבה יותר קל לעשות עסקים מאשר בישראל?

קלמנוביץ': "פי 200, לא, בעצם פי מיליון. אני אישית לא יודע לעשות עסקים בישראל וזה ממש לא בגלל מגבלת השפה. עובדה שהיום הרבה יותר ישראלים מגיעים לכאן כדי לעשות עסקים ולא להפך". קלמנוביץ' הצליח לבסס לעצמו מעמד של סלבריטי במוסקבה. המעגל החברתי שלו כולל זמרים (קובזון, אלה פוגצ'ובה, פיליפ קירקוברוב), הוא אורח כבוד בתצוגות של מעצבי-העל הרוסי ולנטין יורשקין, מתהדר בידריים ביגלאומיים כמו לייזה מינלי, ארוס רמאזוטי וג'ורג'ו ארמאני ומכיר אישית את הנשיא פוטין, ואת לוז'קוב, ראש עיריית מוסקבה. אוליגרכיה? מה פתאום.

"מי שרואה בי אוליגרך לוקה בתפיסה מוטעית מעצם ההגדרה", מבקש קלמנוביץ' לדייק. "אוליגרך זה איש עשיר, שקשור או שולט בכוחות הפוליטיים במדינה שלו. אני אישית לא אוליגרך ומרבית האנשים שמקיפים אותי גם הם לא אוליגרכים. אני קורא לזה נובורישיות, מחלה שגם אני חליתי בה פעם. אני לא משפיע על ראש הממשלה ואני לא משפיע על לוז'קוב, בטח לא

באמצעות הכסף שלי. אם המדד לאוליגרכיה הוא בעלי ממון שיש להם קשרים בצמרת המדינה, אז גם בישראל חצי מהמדינה היא אוליגרכים, כי בישראל כולם מכירים את כולם".

"הוא לא אוליגרך, למרות שהוא קשור עם פוליטיקאים גדולים ברוסיה", אומר גם עיתונאי ישראלי שחוקר כבר שנים את המאפיה הרוסית. "מצד אחד הוא אוהב אנשי תרבות, אלה כל החברים שלו. מצד שני, כשדיברתי עם אנשים מהעולם התחתון, הם דיברו עליו בכבוד. אני לא חושב שהוא מאפיה, אבל אם אתה בעסקים, אתה חייב להכיר את אנשי העולם התחתון. זו לא מדינה דמוקרטית ואין לך ברירה. אם אתה רוצה לעשות עסקים, אתה צריך לחיות בשלום עם העולם התחתון, להיות בקשר איתם".

העיתונות הרוסית הסנסציונית עוקבת אחרי מופעי הראווה של קלמנוביץ' בעניין. כך למשל עדכנה, שבחתונת בתו ליאת, שהתקיימה במלון הילטון בתל-אביב, נכחו איבן חריטונוב וולדימיר צדוביץ', שני שמות שמוכרים היטב למשטרת ריגה, בירת ליטא. לקלמנוביץ' יש הסבר: "אני לא ידעתי אז מי זה היה חריטונוב, אני לא מנסה להצטרף ולא מתבייש, כי מתברר שחריטונוב הוא גבר גבר. בחתונת בתי לא היכרתי אותו בכלל. הוא הגיע לחתונה שלי לייאת עם קבוצת חברים מעולים שלי, שפגשו אותו באיזשהו מלון בריגה ורצו להראות לו איך נראית חתונה יהודית אמיתית. היו 600 מוזמנים ולא היה אכפת לי שהאורחים שלי יביאו כמה חברים, כי בין 600 מנות לבין 604 מנות אין הרבה הבדל. אחר כך, אחרי החתונה, סיפרו לי שהיה בחתונה אחד שישב בכלא וקוראים לו חריטונוב".

יצדוביץ'?

"צדוביץ' לא מעורב בשום פשע מאורגן. קודם כל צדוביץ' הוא קרוב משפחה שלי וקרובי משפחה לא בוחרים. הוא לא בחר אותי ואני לא בחרתי אותו. הוא היה בסך הכל חשוד באיוזשהי פרשה שנגמרה והתיק נסגר. היו מספר שותפים שהחזיקו מפעל ושנתיים

צילום: טטיאנה מקייבה, אי.א.פי

אחרי שהשותפות פורקה אחד השותפים נרצח. צדוביץ', כמו יתר המעורבים בשותפות, הוזמן לחקירה ועוכב במעצר לשישה ימים. אחרי ביורר הנושא הוא שוחרר ואף קיבל התנצלות מהמשטרה". הניסיונות לקשור אותו למאפיה נשמעים לו קשורים לגזענות הישראלית כלפי העולים מרוסיה: "אף פעם לא הייתי בשום מאפיה ואני גם חושב שאין שום מאפיה רוסית, יש חבורות פשע. מאפיה זו משפחה מאורגנת. אם נספור את כמות הכותרות שהופיעו בעיתונות הישראלית בעשור האחרון שמבשרות על מעצר ראש המאפיה הרוסית, ייצא לפי החישוב שנעצרן כבר 46 ראשי מאפיה.

"זה כמו אותו גריגורי לרנר שישב שש שנים בפנים. גם הוא הוכתר כראש מאפיה. שטויות. יוצא שכל רוסי שנעצר בעשר השנים האחרונות בישראל הוא ראש מאפיה או קשור למאפיה או נציג של המאפיה. אם כותבים עליי שאני קשור למאפיה, אני אפילו לא יודע איך להוכיח שאני לא. האם אני צריך לרוץ עם רגלים שעל כל אחד מהם יהיה כתוב מה לא עשיתי? אז כתבו, אז אמרו, נו אז מה?"

מלך הפאולים

בסוף החודש הקרוב ינחת קלמנוביץ' בישראל. בביקורו הקרוב יחנך יחד עם משקיע נוסף, המיליונר האמריקאי ברוס לוי, מרכז ספורט חדש ברמלה. את הרומן שלו עם כדורסל הנשים התחיל קלמנוביץ' ברוסיה, בסוף שנות התשעים. בזכות הכדורסל זכה לקבל תואר אצולה מנשיא ליטא. מאז שמו המלא הוא שבתאי פון קלמנוביץ'. כדי לקבל את התואר קלמנוביץ' היה צריך להשקיע כסף רב בשיקום ולגיריס, קבוצת הגברים של ליטא, שלקחה ב'99 את אליפות אירופה. קלמנוביץ' זכה אז להערצה חסרת תקדים, אבל החליט לפרוש בין היתר בעקבות סכסוך עם שחקן-העל סאבונים.

ב'2001 הגיע קלמנוביץ' לאקטרינבורג, עירם של ילצין וגורבצ'וב, ולקח את קבוצת הנשים בכדורסל תחת חסותו. גם לו עצמו אין הסבר הגיוני מה פתאום כדורסל נשים. אבל קלמנוביץ' טיפח את הקבוצה ביחס ובכסף, עד שלפני שנתיים זכתה באליפות

היורוליג. גם כאן הסתבר. בשנה שעברה סולקה הקבוצה מהמפעל האירופי לאחר שפיב"א גילתה כי אקטרינבורג שיתפה במשחקים שתי שחקניות אמריקאיות עם דרכונים גרוויניים מזויפים. קלמנוביץ' טוען שחיפשו אותו כי היה יהודי, ובסך הכל מדובר היה בטעות. את הדרכונים הוא הוציא לאמריקאיות באג'ריה, מחוז בדלני של גרוזיה, ובכלל אין כאן עניין של זיוף. "לא היתה שום פסילת קבוצה, והסיבה שהשנה הקבוצה של אקטרינבורג לא משחקת כלל, לא קשורה למשפט", הוא טוען. "המועדון של הקבוצה פשוט החליט להשתמש בשני שלישים מהתקציב שקיבל לצורך בניית אולם חדש".

עוד לפני שערוריית הדרכונים, קלמנוביץ' הזמין את המאמן הישראלי טל נתן והחתים אותו על חוזה של 120 אלף דולר לעונה בקבוצה. את הקשר בין נתן לקלמנוביץ' יזם מאמן קבוצת הגברים של דינאמו מוסקבה וחברו הטוב של שבתאי, צביקה שרף. בסופו של דבר העסקה לא יצא לפועל ונתן חזר לרמלה, בתיווכו של קלמנוביץ' עצמו.

קלמנוביץ' אומר שהוא מעורב בסיפור של כדורסל הנשים בגלל הפמיניזם. כלומר, פמיניזם בנוסח קלמנוביץ': "אני חושב שאישה מגיע הרבה יותר ממה שהיא מקבלת, במיוחד האישה הרוסיה. האישה הרוסיה נותנת כל כך הרבה מעצמה לגבר, והמקום היחיד שראיתי יחס רומה היה רק בתאילנד. אני אוהב לשרת את האישה שלצד, אבל אני לעולם לא אהיה מתחת לאישה. אני שונא אישה פולנייה-רומנייה, שמחליטה בבית מה לעשות. ברור שיש גם פולניות-רומניות טובות, אבל קבלת ההחלטות חייבת להתחלק באופן שווה בין הגבר לבין האישה. המצב הנוכחי ברוסיה מציב את הגבר מעל האישה, ואני בעד לשתף את האישה יותר בקבלת ההחלטות".

יפה.

"אני למשל נגד הטמטום שיש בארצות-הברית – ואני מקווה שזה עדיין לא הגיע לישראל – שאם בין קצין בכיר בצבא לבין חיילת היו נשיקות בהסכמה, שאפילו יעזו לקרוא לזה הטרדה מינית, או כל מיני שטויות כאלה. אני בעד חופש אהבה טוטאלי. אם גבר אוהב גבר, כמו למשל השותפים שלי בקוסמטיקה, לי זה לא מפריע. חלק מהכדורסלניות שלי הן לסביות, וזה לגמרי לא מפריע לי. העיקר שזה יתבסס על יחס ישר ואמיתי ושלל ינצלו את נטיותיהם כסמל.

"האישה בישראל מוערכת פשוט יתר על המידה. אם אני מדבר או נוגע באורנה אוסטפלד (מאמנת קבוצת הכדורסל של רמת-השרון), אני לא רוצה שנושא הוויכוח יהיה מיד הטרדה מינית או דיכוי הלסביות".

אוסטפלד, לסבית מוצהרת, אחת הרמויות המרכזיות בכדורסל הנשים בישראל, היא נקודה רגישה אצל קלמנוביץ'. לטענתו, היו שנים שבהן עזר לה ולקבוצת הנשים של רמת-השרון עד שאוסטפלד פוצצה את פרשת ההתבטאויות השובליסטיות שלו במחנה האימונים, שקדם לאליפות אירופה ביוון. קלמנוביץ' הודה לשחקנית לימור מורחזי במילים "תמצצי לי", אחרי שהגישה לו מתנה מאיגוד הכדורסל הישראלי. עוד לפני כן התרחש הדיאלוג הרוחה בינו לבין המאמן ויינקרנץ, שהתפאר ש"את הזונות שלו הביא דווקא מישראל". קלמנוביץ' מתרעם על הרעש שעשו מאותה פרשה וטוען שלשחקניות בכלל לא היתה שום בעיה עם הבדיחות הגסות באותו ערב, שכן הכל היה חלק מההוויי הכללי של הגיבוש. לדבריו, בניגוד לטענות, זו גם לא היתה תוצאה של שכרות, שכן לא היה שם בכלל אלקוהול. "בקיצור", מדגיש קלמנוביץ', "אחת הבעיות של הכדורסל הישראלי זה המחסור הקריטי בהוויי". בנות רמלה מוזמנות להתחיל להתכונן.

ראש עיריית רמלה, יואל לביא, שנמצא בקשר קרוב עם קלמנוביץ', מתמוגג מההשקעה שלו בקבוצת כדורסל הנשים המקומית, אליצור. "יום אחד, אאוס אוף דה בלו הגיע איש נדל"ן רציני שהיה בביקור בסנט-פטרבורג, ופתאום מצאתי את עצמי מוזמן לפגישה עם קלמנוביץ'", משחזר לביא את תחילת הקשר.

לא הרתיע אותך להתעסק עם מי שהורשע בארץ בריגול?

"האישיות שלי הן כראש עיר והן כחובב כדורסל לא הותירה מקום להתלבטות. אסור לשפוט אדם רק על עברו. מדינת ישראל החליטה שקלמנוביץ' יישאר אורח שלה גם לאחר מה שקרה, וזה בוודאי אומר משהו. מבחינתי קלמנוביץ' הוא לא פחות אורח מכל אדם אחר במדינה הזו ומעשיו ייבחנו בעתיד. שם המשחק זה כסף, זה לא סוד".

אבל אתה איש ציבור. כסף לא אמור להיות הפרמטר היחיד. "אני מאוד מכבד את עולם הערכים של הקדושים שידם לא נגעה בכלום, אבל שבתאי, כמו שותפים אחרים לרעיון ולהגשמה שלו, עוזרים בפעילות חיובית שעשויה לרגש ולהביא לכך שרגלי ישראל יתרוממו באירופה אל על. עכשיו לשבתאי קלמנוביץ' צריכה להיות אסטרטגיה אחת בלבד, והיא לסתום את הפה למלעיויים".

אף פעם אל תגיד אף פעם

השנה התחתן קלמנוביץ' עם הכדורסלנית אנה ארחיפובה, ששיחקה במועדון שלו, אקטרינבורג, ובנבחרת הלאומית של

רוסיה. ארחיפובה שזכתה במרליית ארד במשחקים האולימפיים האחרונים, פרשה לאחרונה מכדורסל בעקבות שני ניתוחים שעברה. כיום היא עובדת כפרשנית ספורט בכירה של ערוץ הספורט הרוסי.

ארחיפובה היא אשתו השלישית של קלמנוביץ'. "עם אשתי הראשונה אני ביחסים מאוד לא טובים, כי זה חשבון אישי בינינו. בסופו של דבר, הכעס הגדול שלי עליה עד היום הוא על כך שהיא לא נתנה לי להיות מספיק בקשר עם הבת שלי. היא סובבה לי את הגב, אבל היא תמיד תישאר בשבילי האמא של הבת שלי וסבתא של הנכד שלי".

ליאת, בתו של קלמנוביץ' מאשתו הראשונה, התחתנה לפני כמה שנים וחזרה בתשובה. בדצמבר האחרון ילדה את נכדו הראשון של קלמנוביץ'. מאז הוא כבר הספיק לבקר את הנכד חמש פעמים. "ליאת היא מבחינתי זכיית חיי", אומר קלמנוביץ', "בעלה נמרוד, בעיניי, הוא בן אדם מעולה וממש הפרס הגדול של הפיס. הם שומרי שבת ושומרי מצוות. אני רואה בזה משהו מאוד חיובי".

ואשתך השנייה נאסטיה?

"התחתנו כשנאסטיה כבר היתה בהריון, אבל במצטבר היינו יחד שבע שנים. עם נאסטיה היו לי שבע שנים מעולות, היה כיף. היא צעירה, היא מאוד יפה, היא אמרגנית וכיום היא גם שחקנית קולנוע מאוד ידועה".

מה לגבי מה שנכתב בעיתונות הרוסית, על כך שלאחר הפרידה קנית מנאסטיה חזקה מלאה על הבת שלכם במיליון דולר?

"שטויות... שטויות... שטויות... ראית פעם אמא שמכרה בת? אני אפילו לא יודע איך להגיב לעניין הזה. אני לא רוצה להתעסק בכמה ומה יש לנאסטיה, אבל כסף מעולם לא עניין אותה. יש לה כל מה שהיא צריכה. נאסטיה היא פשוט צעירה והיא עוד לא בשלה להיות אמא באותה צורה שאני כבר בשל להיות אבא. נאסטיה היא בסך הכל בת 31 ועדיין לא מצאה את עצמה. היא עדיין רצתה להתפתח מקצועית ואמנותית. היא מאוד יפה, היא מצטלמת לסרטים והיא לא רצתה להפסיד את זה. בהסכמה הרדית לחלוטין, נאסטיה השאירה לי את הילדה. דניאלה יודעת שיש את אמא ויש את אניה".

למה נפרדת מנאסטיה?

"הפרידה שלי מנאסטיה היתה מתוכננת ומסוכמת מראש. נאסטיה הלכה לכיוון אמרגנות. היא החלה את עסקי האמרגנות שלה עם הזמרת זמפירה".

זו אותה זמפירה שהעיתונות הרוסית הכתירה כמאהבת של אשתך, זאת שלמענה נאסטיה עזבה את הבית?

"זה לא נכון. לזמפירה תמיד היתה חברה קבועה בשם אניצ'קה. לא היה בין נאסטיה לזמפירה שום רומן. חוץ מזה, נאסטיה לקחה לעצמה עוד אמנים. היה לנו ברור שהיא צריכה לעשות בחירה בין חיי עסקים לבין חיי משפחה עם ילדה קטנה. לא היו בינינו שום בעיות. אני גם מודה שבשלב מסוים דרך המחשבה שלי היתה קצת לא פיירית לגבי נאסטיה. כשהייתי בניתוח התחלתי להשוות את נאסטיה לאמא שלי ז"ל, מה אמא שלי היתה עושה במקומה, אפילו שנאסטיה היתה מסורה ונאמנה בדרכה. פשוט הסתבר לנו שיותר טוב להיפרד ונפרדנו".

מה הלאה?

"אני חייב לפחות עוד 10-12 שנה כדי להעמיד את בתי הקטנה דניאלה על הרגליים, ואני חושב שחורף הגורלות ייתן לי את זה. אני לא מבקש יותר מ־12 שנה. אני מתכוון לבנות דאצ'ה מחוץ למוסקבה. אני רואה את עצמי עם עוד ילד אחד מאנה. לא אכפת לי אם זה יהיה בת או בן, אבל אני מאוד רוצה להיות בכרית המילה. עוד חמש שנים אני רואה את עצמי כבר לגמרי מחוץ לעולם העסקים. בימים אלה אני מתחיל פרויקט אחרון ואני רוצה לבנות ברוסיה רשת בתי אבות. אני מאמין שיש אוכלוסייה מספיק איכותית המוכנה לשכן את הוריה בבית אבות, אפילו שזה בניגוד למנטליות הרוסית.

"היו לי הצעות אחרי שחזרתי לרוסיה, בעיקר מקהילות יהודיות גדולות. בליטא, למשל, הציעו לי לרוץ לראשות העירייה של כמה ערים, אבל כרגע הפוליטיקה ממני והלאה. הפוליטיקה היא פאסה".

יש עוד משהו שבכוונתך לעשות אחרי שתעזוב את עולם העסקים?

"אני רוצה לכתוב ספר שיהיה חצי אוטוביוגרפי. הספר לא יהיה על הפרשה, אבל כן טיפה ייגע בה. זה לא יהיה ספר על שבתאי, אלא על גיבור אחר שיקרו לו הרבה דברים שקרו לשבתאי".

אתה רואה את עצמך פעם חוזר לגור בישראל?

"לא יודע. אף פעם אל תגיד אף פעם. אם אנשים יבינו, אם יעשו לי חשבון נכון ולא חד־צדדי, אולי כן. אני לא יכול בלי כמה פעמים בשנה לנסוע בלילה לכותל, ואני לא משויץ ולא מצטלם. במיוחד נוסע בלילות, כשיש פחות אנשים. אולי דרך הראיון אני אצליח להסביר שקלמנוביץ' הוא לא וולגרי, לא ברוטלי. הוא לא אנטי, הוא בעד, הוא לא רוצה לקחת שום דבר, הוא לא עשה נזקים". ■